

BORDÁNY NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK

2020-2024. ÉVEKRE SZÓLÓ

GAZDASÁGI PROGRAMJA

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés.....	4
Helyzetkép	5
Bordány Nagyközség népességszámainak alakulása.....	5
Adóterhek	9
Az önkormányzat vagyoni helyzete.....	10
Kapcsolatok, társulások.....	11
Stratégiai irányok és fejlesztési alapelvek	12
Kreatív, innovatív és fejlesztő önkormányzat.....	12
Dinamikus környezet – a településkép és épített környezet fejlesztése.....	15
Élhető vidék.....	18
Érdekes település – turizmusfejlesztés	21
Emberközpontú helyi gazdaságfejlesztés	23
Fiatalbarát, élettel teli település	25

Bordány helyi értéktárában kapott helyet két védett növényünk, a Szibériai nőszirom és a Kisfészekű aszat. Ez a két mezei virág jelképezi településünk elkötelezettségét a környezetvédelem mellett, amely minden programunkban, így a Gazdasági Programban is tetten érhető

Bevezetés

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 116. §-a az önkormányzatok gazdasági programjával kapcsolatban a következőket írja elő:

- (1) A képviselő-testület hosszú távú fejlesztési elképzeléseit gazdasági programban, fejlesztési tervben rögzíti, melynek elkészítéséért a helyi önkormányzat felelős.
- (2) A gazdasági program, fejlesztési terv a képviselő-testület megbízatásának időtartamára vagy azt meghaladó időszakra szól.
- (3) A gazdasági program, fejlesztési terv helyi szinten meghatározza mindazokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyek a helyi önkormányzat költségvetési lehetőségeivel összhangban, a helyi társadalmi, környezeti és gazdasági adottságok átfogó figyelembevételével a helyi önkormányzat által nyújtandó feladatok biztosítását, színvonalának javítását szolgálják.
- (4) A gazdasági program, fejlesztési terv - a megyei területfejlesztési elképzelésekkel összhangban - tartalmazza, különösen: az egyes közszolgáltatások biztosítására, színvonalának javítására vonatkozó fejlesztési elképzeléseket.
- (5) A gazdasági programot, fejlesztési tervet a képviselő-testület az alakuló ülését követő hat hónapon belül fogadja el. Ha a meglévő gazdasági program, fejlesztési terv az előző ciklusidőn túlnyúló, úgy azt az újonnan megválasztott képviselő-testület az alakuló ülését követő hat hónapon belül köteles felülvizsgálni, és legalább a ciklusidő végéig kiegészíteni vagy módosítani.

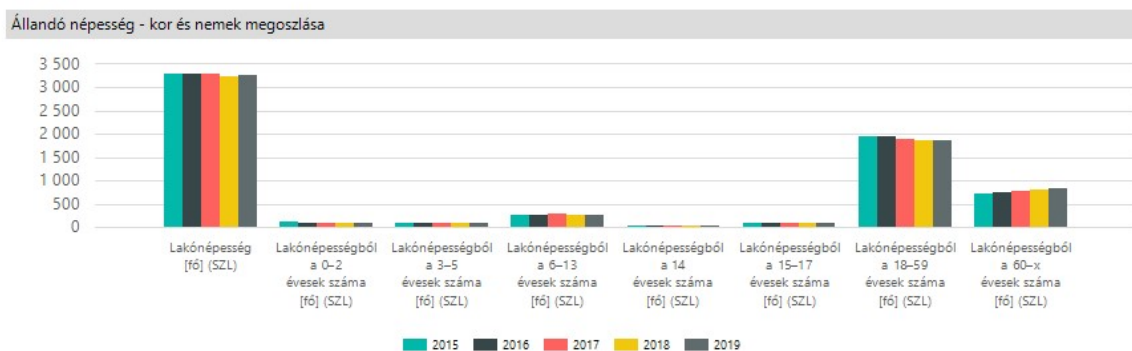
Bordány Nagyközség Önkormányzatának Képviselő-testülete megbízatásának időtartamára (2020-2024), a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. Törvény fenti előírásai alapján, átdolgozva a korábbi Képviselő-testület által elfogadott 2015-2019-es gazdasági programot, továbbá építve a hatályos Településfejlesztési Konceptiójára, a következő ötéves gazdasági programot fogadja el.

Helyzetkép

Bordány Nagyközség népességadatainak alakulása

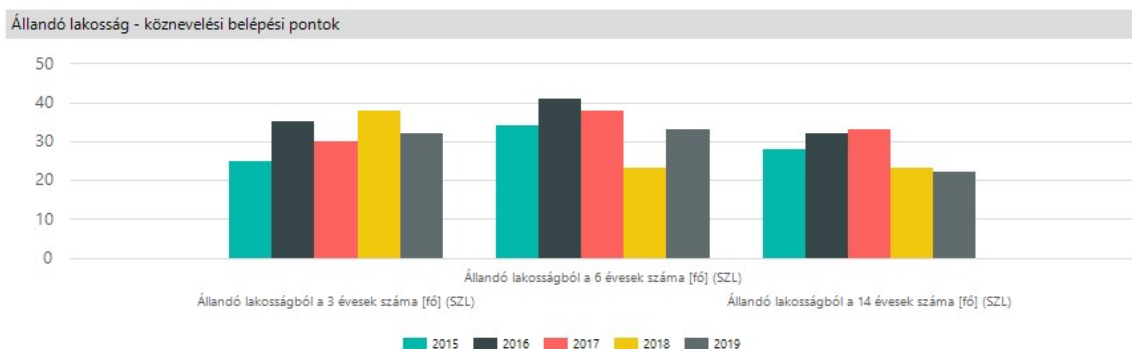
Az elmúlt időszakban a település lakosság száma kis mértékben folyamatosan csökkent – kivéve a 2019. évet. **A lakosság szám 2014. évről 2019. évre 1,42 %-os mértékben csökkent.**

A korcsoportokon belül a 0-2 évesek létszáma valamint a 3-5 évesek létszáma minimális csökkenést, a 6-13 évesek létszáma kismértékű emelkedést mutatott. A 14 évesek száma is csökkent a településen, 2016-ben és 2017-ben volt minimális emelkedés. A 15-17 évesek száma 2019-ben szinte megegyezik a 2015-ös adattal. Az állandó lakosságból **a 18–59 évesek száma az öt év alatt közel 100 fővel csökkent, míg a 60 évesek száma körülbelül ugyanekkora létszámmal növekedett.**

Az állandó lakosság számából a köznevelési belépési pontok az elmúlt öt évben a következőképpen alakultak:

Mutató	Év				
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Állandó lakosságból a 3 évesek száma [fő] (SZL)	25	35	30	38	32
Állandó lakosságból a 6 évesek száma [fő] (SZL)	34	41	38	23	33
Állandó lakosságból a 14 évesek száma [fő] (SZL)	28	32	33	23	22

2018. év elején már 42,5 év volt az átlagéletkor Magyarországon a KSH adatai alapján, vagyis az emelkedő trend nem állt meg. A **Bordányban élők átlagéletkora** is növekszik, 2020-ban **41 év**.

Településünkre az utóbbi években már az lett jellemző, hogy a beköltözők száma meghaladja az elköltözők számát, sajnos a halálozások száma viszont magasabb a születéseknél (kivéve 2016-ban).

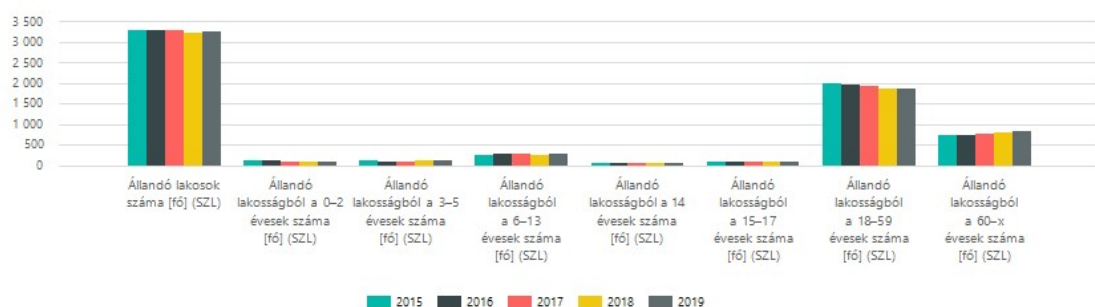
A település belterületén jelenleg 2150 fő (71,1 %), külterületén 1138 fő (28,9 %) él, ebből 140 fő a zártkertben.

A településen a házak/lakások száma 1496 db.

Demográfia 2015-2019

Mutató	Év				
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Állandó lakosok száma [fő]	3 304	3 291	3 287	3 227	3 257
Állandó lakosságból a 0–2 évesek száma [fő]	103	99	98	81	85
Állandó lakosságból a 3–5 évesek száma [fő]	104	96	92	99	99
Állandó lakosságból a 6–13 évesek száma [fő]	259	269	274	260	263
Állandó lakosságból a 14 évesek száma [fő]	28	32	33	23	22
Állandó lakosságból a 15–17 évesek száma [fő]	94	82	88	95	91
Állandó lakosságból a 18–59 évesek száma [fő]	1 993	1 969	1 930	1 867	1 879
Állandó lakosságból a 60–x évesek száma [fő]	723	744	772	802	818

Állandó lakosság - kor és nemek megoszlása

A születések és a halálozások számát a következő táblázat mutatja be:

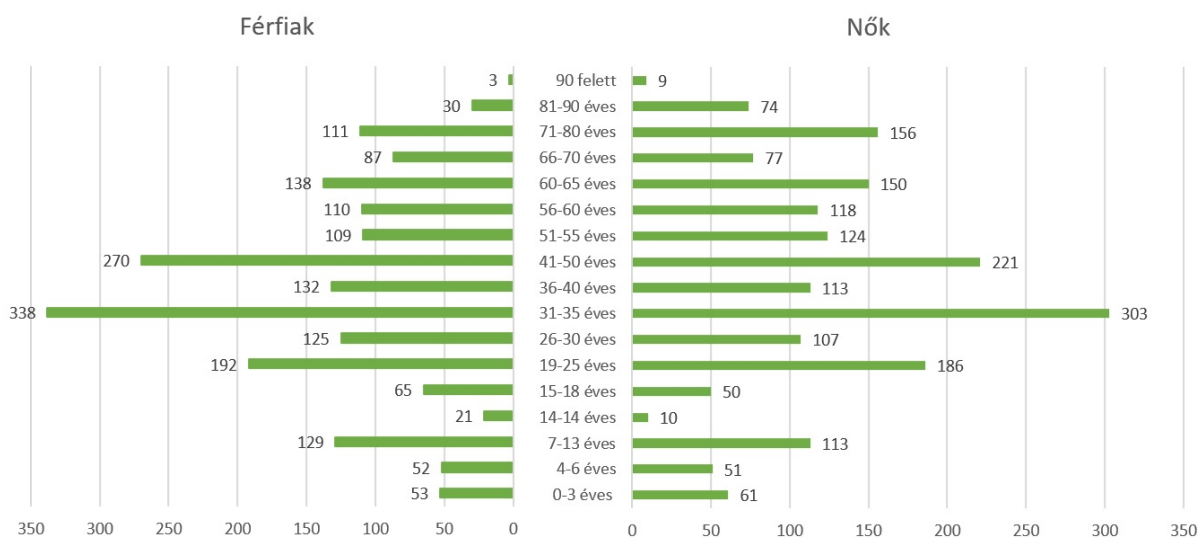
	2014	2015	2016	2017	2018
Születés	38	33	26	29	27
Halálozás	42	37	23	40	32

Az elvándorlások és odavándorlások számát az alábbi adatokból követhetjük nyomon:

Mutató	Év				
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Belföldi odavándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlás együtt) [fő] (T-STAR, BP-STAR)	179	162	199	216	221
Belföldi elvándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlás együtt) [fő] (T-STAR, BP-STAR)	159	166	188	241	168
Belföldi állandó odavándorlások száma [fő] (T-STAR, BP-STAR)	83	64	91	80	110
Belföldi állandó elvándorlások száma [fő] (T-STAR, BP-STAR)	67	72	99	121	74
Vándorlási különbözet (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen) [fő] (T-STAR, BP-STAR)	20	- 4	11	- 25	53
Állandó vándorlási különbözet [fő] (T-STAR, BP-STAR)	16	- 8	- 8	- 41	36

A település korfáján – hasonlóan az országosan tapasztalható tendenciákhoz – elöregedő korstruktúra figyelhető meg. A 0-14 éves korosztályban férfítöbblet látható, a többi korosztályban csökkennek a különbségek, azonban a 65 év fölöttiek körében már jelentős többségben vannak a nők.

A település korfája 2020-ban

A település foglalkoztatási mutatói

A településen az álláskeresők számáról rendelkezésre álló adatok szerint 2014. évtől 2017. évig a nyilvántartott álláskeresők száma - 116, 123, 84, 70 fő – folyamatosan csökken. A létszámok minden korosztálynál ezt igazolják. Az adatokat valószínűleg azok a változások is befolyásolták, melyek az utóbbi években az elhelyezkedők számának emelkedését eredményezték. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a nyugdíj-korhatárt elérő nyilvántartott álláskeresők jogosultakká válnak a nyugdíjellátások valamelyikére, ezáltal csökken a létszámuk.

Közfoglalkoztatásban résztvevők

	2016	2017	2018	2019	2020
Hosszabb időtartamú program	17 fő	17 fő	-	-	-
Startmunka mintaprogram	20 fő	14 fő	12 fő	7 fő	7 fő

Összehasonlító táblázat

a nyilvántartott álláskeresők száma a tartózkodási helyük szerint, településenként a mórahalmi járásban (2019. 01. 20-i állapot szerint).

A járás települései	Nyilvántartott össz. fő	Relatív mutató %	Arány-szám
ÁSÓTTHALOM	125	4,56	1,20
BORDÁNY	87	3,94	1,04
FORRÁSKÚT	67	4,71	1,24
MÓRAHALOM	108	2,62	0,69
ÖTTÖMÖS	16	3,40	0,90
PUSZTAMÉRGES	31	4,33	1,14
RUZSA	64	3,88	1,02
ÜLLÉS	86	4,10	1,08
ZÁKÁNYSZÉK	58	3,05	0,80
ZSOMBÓ	53	2,14	0,56

A gazdasági program készítésekor frissebb hivatalos adat nem állt rendelkezésünkre. A koronavírus járványi miatt minden bizonnyal jelentősen nő majd az álláskeresők száma, így az elkövetkező években a munkanélküliséggel, és az ebből adódó szociális hátrányokkal is foglalkoznunk kell.

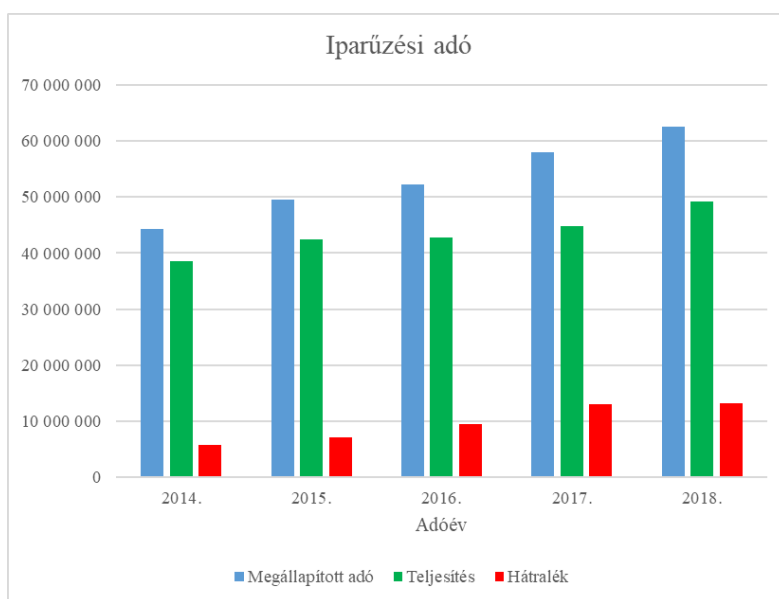
Adóterhek

Bordány illetékességi területén az alábbi adónemek kerültek bevezetésre:

- **Telekadó** – 2004. január 1-i hatállyal. Az adó mértéke: 20,-Ft/m²
- **Magánszemélyek kommunális adója** – 1995. január 1-i hatállyal. Az adó mértéke: 4.000,-Ft/év
- **Helyi iparűzési adó** – 1995. július 1-i hatállyal. Az adó mértéke: 2%

A településen működő vállalkozások fejlődésének, növekedésének egyik mutatószáma a helyi iparűzési adóból származó bevétel, az adózók számának növekedése.

	Adózók száma		
	Egyéni vállalkozó	Magánszemély	Összes
2014	152 fő	249 fő	513 fő
2015	154 fő	262 fő	544 fő
2016	131 fő	286 fő	548 fő
2017	131 fő	298 fő	561 fő
2018	122 fő	338 fő	586 fő

A fenti grafikonok adatai táblázatos formában is áttekinthetők:

	Megállapított adó	Teljesítés	Hátralék
2014	44 321 875 Ft	38 474 289 Ft	5 847 586 Ft
2015	49 563 146 Ft	42 440 987 Ft	7 122 159 Ft
2016	52 216 077 Ft	42 714 469 Ft	9 501 608 Ft
2017	57 931 159 Ft	44 804 945 Ft	13 126 214 Ft
2018	62 544 277 Ft	49 252 294 Ft	13 291 983 Ft

Az önkormányzat vagyoni helyzete

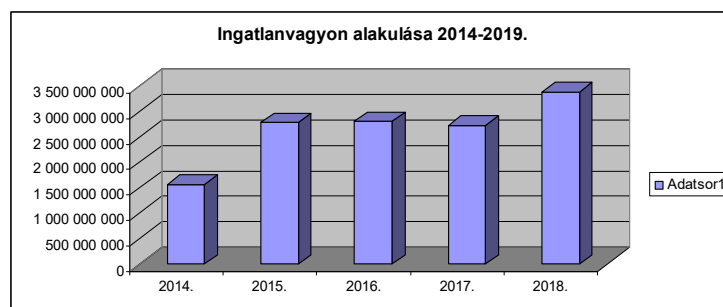
Az elmúlt 5 évben az önkormányzatok finanszírozási rendszere nem változott, a 2013. évtől bevezetett feladatfinanszírozás alapján működik.

Az Önkormányzat vagyona az elmúlt önkormányzati ciklus alatt **1.864.870.584,- forinttal gyarapodott**. A tárgyi eszközök értéke a ciklus során 1.859.962 ezer Ft-tal növekedett, ezen belül az ingatlanok nettó értéke 1.614.077 ezer Ft-tal. A gépek, berendezések értéke 101.310 ezer Ft-tal növekedett.

Az elmúlt önkormányzati ciklusban 592.332.734,- Ft-ot fordítottunk felhalmozási kiadásokra, melyből 293.931.571,- Ft volt beruházási kiadás és 209.542.055,- Ft felújítás.

Az elmúlt 5 év során az önkormányzatnak hitelállománya nem volt, lekötött betét állománya 2015. és 2016. években volt.

Az önkormányzat pénzeszköz állománya 2019. szeptember 26-án 219.015.086,- Ft. A devizabetét számla egyenlege: 45.146,39 Euro.

A követelések állománya 29.583 ezer Ft-ról 61.306 ezer Ft-ra emelkedett. A kintlévőségeinken belül az adóhátralék, melynek összege 10.043 ezer Ft, illetve a beruházásokra adott előlegeket tartalmazza.

A kötelezettségek állománya 15.596 ezer Ft-ról 18.806 ezer Ft-ra emelkedett, mely minimális növekedést mutat; a szállítói kötelezettségeinket és a kapott előlegeket tartalmazza.

A saját tőke összege 2.062.262.194,- Ft, amely az elmúlt önkormányzati ciklus elejéhez viszonyítva jelentősen növekedett.

Az Önkormányzat 2014-2019. évi gazdálkodását értékelve megállapítható, hogy az eszközök mérleg szerinti értéke növekedett, a vagyon változását befolyásoló tényezők közül a befektetett eszközök értéke nagyobb arányban növekedett, mely eredményes, takarékos gazdálkodást tükröz, a benyújtott pályázataink saját forrását biztosítani tudtuk, likviditási gondjaink nem voltak.

Kapcsolatok, társulások

Az Önkormányzat az alábbi társulásokban rendelkezik tagsági jogvisztonnyal:

- Forrás-4 Szennyvíz- Közmű Önkormányzati Társulás,
- Térségi Vízmű-üzemeltetési Társulás,
- Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulás,
- Homokháti Önkormányzatok Kistérségfejlesztési Társulás,
- Homokháti Kistérség Többcélú Társulása,
- Dél-alföldi Térségi Hulladékgazdálkodási Társulás.

Az Önkormányzat tagja illetve együttműködik az alábbi szervezetekkel:

- Támogató Szolgálat ellátására létrejött társulás
- Községi ellátásra létrejött társulás
- Forrás-IV. Beruházó Víziközmű Társulat
- Konzorcium az ISPA hulladékgazdálkodási projekt megvalósítására
- Konzorcium a Dél-alföldi Ivóvízminőség-javító program megvalósítására
- Homokháti Önkormányzatok Kistérségfejlesztési Egyesülete
- Nótárius Szakmai Egyesület
- Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége

Tekintettel arra, hogy a kötelezően szükséges belső ellenőrzési tevékenység ellátásához központi költségvetési támogatás nem biztosított 2013. február 1. napjától Bordány település gesztorságával hét település létrehozta a Homokháti Belső Ellenőrzési Társulás-t. A társulás munkaszervezetét a Bordányi Polgármesteri Hivatal látja el.

Az önkormányzat gazdasági társaságokban lévő részesedésének bemutatása:

Részeseadás megnevezése	Részeseadás összege (Ft-ban)					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Déli Napfény Nonprofit Kft.	100 000	100 000	0	0	0	0
MÓRA-TOURIST Nonprofit Kft.	20 000	20 000	30 000	30 000	30 000	30000
ALFÖLDVÍZ Zrt.	140 000	140 000	140 000	140 000	140 000	140000
Négyforrás Víziközmű Üzemeltetési Kft.	380 000	760 000	760 000	760 000	760 000	760000
Bordányi Településfejlesztő Nonprofit Kft.	5 100 000	5 100 000	5 100 000	5 100 000	5 100 000	5100000
Homokhátság Szíve Szociális Szövetkezet	0	0	10 000	10 000	10 000	10000
ÖSSZESEN:	5 740 000	6 120 000	6 040 000	6 040 000	6 040 000	6 040 000

Stratégiai irányok és fejlesztési alapelvek

Kreatív, innovatív és fejlesztő önkormányzat

A következő támogatási időszakban az előző időszakra vonatkozó gazdasági programban is szereplő proaktív működést az önkormányzat ki kívánja terjeszteni olyan innovatív elemekkel, melyek új megközelítésű településfejlesztést eredményeznek és az uniós források még hatékonyabb lehívását is lehetővé teszik.

Olyan innovatív módszerek alkalmazása történhet meg, melyek

- növelik a település ismertségét,
- erősítik a helyi lakosságon belül az egyének egymás iránt érzett felelősségét,
- erősítik a helyi társadalmi kapcsolatokat és hálókat,
- közösséget építenek, és azt hosszútávon fenntartják
- segítik a képzett fiatalok helyben maradását, a megszerzett tudás helyben való hasznosulását, valamint az ebben rejlő lehetőségek kiaknázását
- kibővítik a település tér- és társadalmi, üzleti kapcsolatait (Szeged, Mórahalom),
- településközi együttműködések generálnak (Forráskút-Üllés-Zákányszék-Zsombó),
- egyedi mintaprojekteket eredményeznek.

Az önkormányzat a munkáltatói és szolgáltatói szerepkörén túl kíván lépni, olyan partneri együttműködések hoz létre, melyek a fenti célok elérését szolgálják kreatív kezdeményezések és innovatív ötletek mentén.

Az önkormányzat a Szegedi Tudományegyetemmel és civil szervezetekkel közösen, kísérleti területi programként, de nemzetközi és határon átnyúló kapcsolatokkal is rendelkező településfejlesztő tudományos műhelyt szándékozik létrehozni.

Fő együttműködési és tudományos szakterületek:

- lakóhelyi önellátás rendszere, ehhez szervesen kapcsolódva a közösségi energia rendszerek megvalósításának lehetőségei,
- tanyakutatás, tanyafejlesztés,
- a kisközösségi, szomszédsági közösség erősítése, lehetőségei
- környezetkutatás (pl. mezőgazdasági tevékenységek hatása a környezetre, művelési ágak),
- klímaváltozással kapcsolatos kutatás,
- piackutatás, otthoni, helyi termelés, a településen előállított termékek értékesítésének, hasznosulásának segítése
- helyi termékek fejlesztése, új gazdálkodási módok, növények telepítése,
- gyakornoki hely biztosítása egyetemi hallgatóknak (településfejlesztés, turisztika, szociológia, közgazdaságtan, mezőgazdaság tématerületeken),
- digitális demokrácia (e-demokrácia),
- tudományos nyári, illetve szabadegyetem megszervezése.

A fenti kezdeményezés várakozásaink szerint ösztönözni fogja és teret ad a fiatal kutatóknak, egyetemi hallgatóknak településfejlesztési ötleteik kidolgozására, tesztelésére és gyakorlati megvalósítására is, úgy, hogy a helyi lakosok is közvetlenül, nap mint nap találkozhatnak a települést tanulási, megismerési céllal látogató fiatal szakemberekkel.

A bordányi fiatalok megszólítása, bevonása, ösztöndíjjal való támogatása, a nemzetközi és határon túli kapcsolataik kialakításának segítése szintén fontos részét képezi a programnak.

Az önkormányzat a település imázsának építését folytatni kívánja, ennek érdekében erőteljesebb turisztikai megjelenést valósít meg. Cél, hogy a tömegturizmussal érintett, „zsúfolt” városok (Mórahalom, Szeged) turistáit arra ösztönözze, hogy ellátogassanak Bordányba hosszabb-rövidebb időre. Ehhez a meglévő turisztikai attrakciók hatékonyabb, koordinált megjelenítésére és új attrakciók, szolgáltatások fejlesztésére is szükség van, valamint javítani kell a virtuális és valós elérhetőséget (pl. kerékpárutak, közösségi közlekedés feltételrendszere, tematikus turisztikai utakhoz való csatlakozás).

Az önkormányzat kezdeményezőként és koordinátorként - saját cégeivel, illetve az arra alkalmas civil szervezetekkel közösen – vállalja olyan innovatív ötletek kidolgozását és megvalósítását, melyek települési mintaprogramok lehetnek. Ilyen például egy "falusi" étel szállító szolgáltatás létrehozása, ami az otthon megfőzött ételeket vagy a településen megtermelt friss idényzöldségeket juttatja el helyi, és a „városi” fogyasztók számára.

A fentiek - véleményünk szerint - erőteljesebb jelenlétet és érdekérvényesítési lehetőséget biztosítanak az uniós támogatások, fejlesztési pénzek megszerzéséért folytatott versenyben, úgy, hogy a településfejlesztési elképzelések egy erősebb területi és szakmai kontextusban, széleskörű partnerségben jelennek és valósulnak meg.

Dinamikus környezet – a településkép és épített környezet fejlesztése

Bordány a településfejlődés során szórványtelepülésből vált tanyaközponttá, majd a Homokhátságra jellemző tanyaközséggé, melynek sajátosságait a mai napig megőrizte, megalapozva az épített környezetet érintő fejlesztéseket és modern településkép kialakítását. A bel- és külterületi infrastrukturális fejlesztések célja, hogy a település – meglévő elavult, illetve leromlott állapotban lévő – infrastrukturális ellátottságát rekonstruálja, illetve hiányosságait a lakossági igényekhez és lehetőségekhez mérten bővítse, annak érdekében, hogy támogassa a bordányiakat mindennapi társadalmi-gazdasági tevékenységének elvégzésében, egy korszerű, uniós színvonalú, homokhátsági karakterjegyeket és építészeti örökséget megőrző településkép kialakításával egybekötve.

A műszaki és intézményi infrastruktúra fejlesztése szorosan kapcsolódik a településen lévő szolgáltatások és gazdasági tevékenységek modernizációjához, így közvetetten a lakosság életszínvonalának növekedéséhez.

A települési infrastruktúra fejlesztésének alapelve az, hogy modern, de vidéki jellegét megőrző települést hozzunk létre, olyan települési kiszolgáló infrastruktúrával, mely a helyi lakosok igényeinek kielégítése mellett az ide érkező turistáknak is megfelel.

A COVID-19 pandémia felhívta a figyelmet arra, hogy a jövőben még nagyobb figyelmet kell fordítanunk az egyedi, tágas terekkel rendelkező középületek valamint a nagy közterületekhez, parkokhoz kapcsolódó, úgynevezett „tágas környékek - falusias környezet” tervezési megoldásainak lehetőségeire, amelyek lehetővé teszik az emberek számára, hogy anélkül éljék mindennapjaikat (úgy szocializálódjanak), hogy nem kell „szardíniaszerűen” összezsúfolódnuk.

A jelen járványügyi helyzetben kevés figyelmet kapott, ugyanakkor óriási jelentősége van Európa jövőbeli gazdasága számára, hogy az Európai Bizottság kihirdette a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési tervét. Az EU ezzel igyekszik elérni, hogy a termékek folyamatos lecserélésével pörgetett növekedésről Európa környezetbarát és gazdaságos, valóban fenntartható modellre álljon át. Az elkövetkező időszakban minden önkormányzati döntésnél figyelniünk kell a cselekvési tervre, tanulniunk kell az európai és hazai jó gyakorlatokból.

Meg kell vizsgálni minden közlekedésfejlesztést célzó beavatkozás előtt, hogy településünkön a beruházással előtérbe hozhassuk a kerékpáros közlekedést az autós közlekedéssel szemben.

A fejlesztési elképzeléseket az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

Intézményi infrastruktúra fejlesztése	
Egészségügyi intézmények	új egészségügyi és sportközpont létrehozásának vizsgálata
Oktatási intézmények	bölcsőde, óvoda fejlesztése (régii vizesblokkok felújítása, udvarfejlesztés)
Igazgatási intézmények	községháza bővítése, önkormányzati épületek, bérlakások rekonstrukciója
Egyéb intézmények	sport, szabadidős létesítmények: sport- és egészségcentrum létrehozása; kulturális célzatú létesítmények: faluház és könyvtár felújítása
Műszaki/vonalas infrastruktúra fejlesztése	
Közműfejlesztés	
Vízgyűjtő-kezelési létesítmények	Vízellátás, vízvezetés: szenny- és csapadékvíz, belvízvédelmi csatornák felújítása, kiépítése záportó kialakítása Vízgyűjtő-kezelés: a szürkevíz hasznosítás lehetőségeinek feltárásával, lakossági és intézményi ösztönzők bevezetése a szürkevíz felhasználásának bővítése érdekében
Energiagyűjtő-kezelési létesítmények	közvilágítási rendszer korszerűsítése, kiépítése (utcák, parkok); önkormányzati intézmények általános energetikai és megújuló energetikai fejlesztése (napelem, napkollektor, földhő hasznosítás)
Elektronikus hírközlés létesítményei	tanyavillamosítás, bel- és külterületi internet ellátottság javítása (újabb wi-fi pontok kialakítása, Bordány-app beindítása)
Közlekedési létesítmények	
Gyalogos közlekedés	járdák, átkelőhelyek felújítása, új szakaszok kialakítása, akadálymentesítés
Bel- és külterületi utak fejlesztése	gyűjtő utak fejlesztése, forgalmi rendszabályozás, tanyautak-dűlők fejlesztése, kimérése és a határvonalak tartós jelölése
Parkolók kialakítása	gépjárművek parkolási lehetőségeinek szükségszerű bővítése a településközpont parkolási rendjének átalakításával újabb kerékpártárolók (parkolók) kialakítása

Kerékpárutak fejlesztése, építése	kerékpárutak kiépítése a környező településekkel (Zákányszék, Zsombó); a kerékpáros közlekedés fontosságának tudatosítása: kerékpársávok kialakítása a nagyobb forgalmú belterületi útvonalakon, a meglévő kerékpárút hálózat biztonságosabbá tétele, a kerékpáros közlekedés könnyítése Biciklis pihenők kialakítása a főbb útvonalak mentén
Buszmegállók fejlesztése	Központi buszváró kialakítása a Dózsa téren; új buszvárók építése, meglévők karbantartása és felújítása

Élhető vidék

A tervezett beavatkozások és fejlesztések révén az alapszükségletek és igények figyelembevételével a településen lévő szolgáltatásfejlesztésre helyeződik a hangsúly, mely növeli a lakosság komfortérzetét és önszerveződő képességét, a közösségbe tartozást, valamint elősegítené a fiatalok helyben tartását és erősíti a letelepedési, betelepülési szándékot. Továbbá alternatív lehetőségekkel felpezsdítené a kulturális életet, helyi civil kezdeményezéseket, rendezvények, sportolási lehetőségek kiterjesztésével pedig szórakozási alkalmat teremtene minden korosztály számára.

A gazdaságfejlesztési törekvések, az ipari tevékenységet folytató vállalkozások betelepülését ösztönözzük, de kiemelt figyelmet fordítunk arra, hogy az ipar megtelepülése ne az élhető települési környezet kárára történjen.

A COVID-19 pandémia felhívta a figyelmet arra, hogy a jövőben minden olyan iparág megtelepülését segítenünk kell, amely lehetővé teszi azt, hogy vészhelyzet esetén községünk minél inkább önellátó tudjon lenni. Külön foglalkozni kell a szünetmentes energiaellátással, a település energiafüggőségének csökkentésével. A megújuló energia növekvő súlyára alapozott ellátás teljesen más hálózati struktúrát tesz szükségessé. Fontos, hogy a településen sok kisebb, decentralizált termelőegység jöjjön létre, amelyek jellemzően nem a nagyfeszültségű, hanem az elosztó hálózatokra kapcsolódnak, és esetlegesen önállóan, szigetszerűen működnek.

A következő EU-s költségvetés az újító, innovatív kutatás, a digitális infrastruktúra, a környezetbarát energia, a nyersanyagok és termékek újrahasznosítására épülő úgynevezett körforgásos gazdaság és a jövő kihívásainak megfelelő közlekedési infrastruktúra fejlesztésének támogatását jelenti. Mindez döntően hozzájárulhat egy modernebb, fenntarthatóbb és erősebb válságtűrő képességű EU felépítéséhez. ebből az következik, hogy az elkövetkező időszakban a körforgásos gazdaság létrejöttét célzó európai uniós és magyarországi elképzeléseket kell leképeznünk települési szintre.

Élhető település létrejöttét szolgáló főbb fejlesztési elképzelések:

Újrahasznosító park illetve cseREshop létrehozása, működtetése
Gyors reagálású, a rövid ellátási lánc mentén szerveződő innovációs és kreatív tér ún. „közösségi műhely” létrehozása.
Közösségi terek fejlesztése, parkosítás, zöldterületek növelése, térburkolatok, szabadtéri rendezvényter

kialakítása, temetők rendezése és elérhetőségének javítása, újabb parkok, emlékművek és játszótér kiépítése, felújítása.
Sportot és egészségmegőrzést támogató fejlesztések (új egészségügyi és sportközpont létrehozása, sportpálya rekonstrukciók, fitneszterem, fitneszparkok egyéb, alternatív sportolási lehetőségek igény szerinti kialakítása, minden korosztály bevonásával továbbá egészségügyi szűrőprogramok, az egészséges életmódhoz kapcsolódó valamint sportprogramok szervezése)
Meglévő sportrendezvények, sportközösségek (pld.: maratonfutás, tollaslabda, ping-pong, labdarúgás, kézilabda) támogatása, népszerűsítése. Új ötletek felkarolása. Hozzájuk kapcsolódó infrastruktúra fejlesztések
Szociális és egészségügyi ellátás fejlesztése (jelzőrendszer fejlesztése, idősek, kiskorúak betegellátásának fejlesztése, mozgáskorlátozottakat, tanyákon élő időskorúak támogatása, tanyagondnoki szolgálat)
Hulladékgyűjtési lehetőségek kiterjesztése (szelektív hulladékgyűjtés, szemétygyűjtő szigetek, újrahaznosítás, szemétygyűjtési akciók, kampányok, illegális szemétkerakók felszámolása), a keletkező hulladék mennyiségének fokozatos csökkentése
Környezetvédelem és fenntarthatóság támogatása (zöld intézmények, szemléletformáló és környezettudatosságot előtérbe helyező programok kidolgozása, barnamezős területek rekultivációja)
Elektromos autók támogatása, megújuló energiák integrálása
Közbiztonság javítása: kamerarendszer fejlesztése, bővítése, külterületen élők biztonságérzetének növelése, bűnmegelőzési programok kidolgozása.
Civil szervezetfejlesztés, civil szervezetek bevonása közhasznú feladatok ellátásába, valamint forráshoz jutáshoz való szakmai segítségnyújtás biztosítása
Rendezvények kiegészítve helyi termék előállításal, értékesítéssel, települési hagyományok népszerűsítésével; sport, kultúra, kiállítások, fiataloknak szóló rendezvények, egyéb közösség összekovácsoló programok szervezése.
„Bordány kártya” fejlesztése, egy a helyi közösséget kiszolgáló és egyben támogató kezdeményezés, mely ösztönzi a helyi szolgáltatások igénybevételét, a helyi termékek vásárlását, hozzájárulva a helyi gazdaság támogatásához.

Legfontosabbnak továbbra is azt tarjuk, hogy megtörténjen a helyi lakosság bevonása a fejlesztések előkészítésébe, a település jövőjének alakításába. Ennek érdekében rendszeres lakossági felméréseket tervezünk. Segíteni kívánjuk a civil szerveződések, a fiatalok olyan kezdeményezéseit, melyek a település fejlődését és sokszínűségét segítik elő.

A munkalehetőségek kibővítését aktív módon is támogatni kívánjuk önkormányzati cégek létrehozásával, fejlesztésével, illetve szociális szövetkezetek, társadalmi vállalkozások alapításával, az alapításban való együttműködéssel. A közmunkaprogramot továbbra is működtetjük. A településen gazdálkodó termelőknek, feldolgozóknak, illetve termelő vállalkozásoknak

szakemberek bevonásával a munkahelyteremtést, vállalkozásfejlesztést célzó elképzeléseikhez pályázati tanácsadást, pályázatírásban segítséget nyújtunk.

Érdekes település – turizmusfejlesztés

A település turisztikai versenyhátrányában jelentős szerepe van annak, hogy nem fekszik turisztikai áramlási útvonalon és nincs olyan jellegzetes, zászlóshajó, ún. flagship attrakciója, amivel egy jól megkülönböztethető, egyedi termékekkel tudna megjelenni a turisztikai piacon. Ezeknek a hiányosságoknak a felszámolása kétirányú cselekvést kíván:

Egyrészt nem elég, hogy az itt átutazót „megállásra” kényszerítse, hanem a meglévő adottságok hatékonyabb kihasználásával motiválnia kell az ideutazást, a települési szolgáltatások igénybe vételét, valamint a hosszabb tartózkodási időt. Másrészt egyedi turisztikai attrakciót és termék(ek)et, esetleg komplex programcsomagot kell létrehozni.

A cselekvési irányok tekintetében figyelembe kell venni az időtényezőket is, ez alapján a néhány fejlesztési javaslat jelenlegi gazdasági program időtávján is túlmutat (hosszú távú cél).

Javasolt turisztikai fejlesztések:

- Szarmata (régészeti) Park létrehozása: A település szempontjából stratégiai jelentőségű, kulcsfontosságú flagship beruházásként kell számon tartani. Létrehozását követően a településnek erre építve egy piacon jól megkülönböztethető, sokoldalú turisztikai termékcsomag állna rendelkezésére.
- Autómatuzsálem-gyűjtemény: A nagyközönség számára kevésbé ismert, érdekes látnivaló. A nagyközönség előtti kinyitását, illetve annak akár digitális módon történő bemutatását szorgalmazni illetve támogatni kell.
- Szálláshely-fejlesztés és a kapacitások jobb kihasználása: A BordányHostel, mint közösségi szálláshely számára a fiatal, ifjúsági célcsoportok hatékonyabb megszólításában az online marketingben rejülő lehetőségre érdemes építeni. Online megjelenés fejlesztése kulcsfontosságú. Tovább kell erősíteni a „láthatatlan személyzet” működés megteremtését. A szálláshely fejlesztése Leader pályázatból részben az elkövetkező években megvalósulhat (napelemek felszerelése, légkondicionáló berendezések beépítése, festés). A magánszálláshelyek számára is javasolt az online marketing lehetőségeinek kihasználása.
- Helyi termékek fejlesztése, új értékesítési lehetőségek kialakítása (pl. termelői piac): A vasárnapi nyitva tartásban rejülő lehetőség kihasználása, a színvonal növelése infrastruktúrában, sajátos piackép kialakítása - ilyen lehet a népviseletben vagy szarmata kori ruhában történő árusítás is.

- Tanyasi vendéglátás fejlesztése – bordányi tanya- vagy kamratúra kialakítása, bemutató tanyák létrehozása
- Turisztikai desztináció menedzsment (helyi vagy megyei) szervezethez való csatlakozás: térségi, országos kiadványokban való megjelenést tesz lehetővé és előnyt jelent turisztikai fejlesztésekre kiírt pályázatoknál is.
- Turisztikai útvonalakhoz való csatlakozás, illetve azok jobb kihasználása (Alföldi kéktúra útvonal, zarándokút, lovas- és kerékpáros túraútvonalak kialakítása).
- Nemzetközi, határon átnyúló és testvérvárosi kapcsolatok erősítése.
- Tanyamúzeum, skanzen fejlesztése – elő hagyományokkal: ki kell használni azt a turisztikai trendet, hogy a turisták a magára hagyott autentikus környezetnél, épületeknél (pl. tanyák) jobban érdeklődnek az élő, vagy élővé tett attrakciók után. (élő skanzen)
- Szabadidős pihenőpark és horgászto kialakítása

A település turizmusának fejlődéséhez közvetett módon az alábbi fejlesztések is hozzájárulnak:

- egységes településkép, ezen belül azonos építészeti stílusjegyekkel bíró önkormányzati épületek, közterek (szarmata liget, installációk)
- közvilágítás fejlesztése,
- sport- és egészségcentrum kialakítása
- települési szintű akadálymentesítés,
- parkolási rend kialakítása,
- tanyai utak, keresztek fejlesztése,
- utak felújítása,
- közbiztonságot szolgáló intézkedések,
- erdő-, fatelepítések,
- ivóutak kialakítása,
- emlékművek rendbetétele,
- kültéri edző- és játszóterek kialakítása,
- kerékpártárolók kialakítása.

Emberközpontú helyi gazdaságfejlesztés

A helyi gazdaságfejlesztés elsődleges feladata a munkahelyteremtés. A tevékenység a cél elérése érdekében a helyi erőforrásokra támaszkodik: helyben megtermelt alapanyagokból, helyi munkaerő bevonásával, helyben előállított termékek jelentik Bordány gazdaságfejlesztésének fő pilléreit. Fontos megjegyezni, hogy a település számára nem cél ipari gócponttá válni. A helyi és betelepülni szándékozó vállalkozások tevékenységét az önkormányzat egy olyan gazdasági, ipari terület kijelölésével segítheti, ami nem zavarja a lakókörnyezetet és a lakosság komfortérzetét. Bordány szabad vállalkozási övezet, ami előnyt jelent a munkahelyteremtő beruházásokat támogató pályázatoknál az ide betelepült vagy betelepülni szándékozó vállalkozók, de a helyi mikro vállalkozások számára is.

A koronavírus járvány felhívta a figyelmet a gazdasági szereplők, és az önkormányzatok kiszolgáltatottságára is. Hogyan kezelik az európai helyi önkormányzatok a növekvő gazdasági és társadalmi kihívásokat egyre csökkenő költségvetéssel? Sokan közülük kipróbáltak már helyi vagy nemzeti szintű közösségi finanszírozási platformokat civil, kulturális, vállalkozásfejlesztési vagy akár „zöld” témában. A közösségi finanszírozás (crowdfunding) az egyes projektekhez vagy kezdeményezésekhez szükséges források megteremtésének viszonylag új formája, amely lehetővé teszi bármely állampolgár számára, hogy akár kis mértékben, de hozzájárulhasson a neki tetsző fejlesztésekhez, projektekhez. A közösségi finanszírozás platformjai alatt olyan webhelyeket értünk, ahol a finanszírozandó projektek közzétehetőek, és amelyeken keresztül az állampolgárok széles körétől források gyűjthetők ezek megvalósítására. Amikor egy önkormányzat partnerként vesz részt egy közösségi finanszírozási platformon, akkor olyan helyzetet teremt, amelyben a polgárok kommunikálhatják preferenciáikat azáltal, hogy anyagi támogatást nyújtanak – vagy nem nyújtanak – egy adott projekthez, ezáltal a területi fejlesztésre irányuló kezdeményezések társdöntéshozóivá és társfinanszírozóivá válnak. Egy önkormányzat négy módon vehet részt a közösségi finanszírozásban: projekt-kezdeményezőként, menedzserként, kurátorként vagy facilitátorként. Meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy akár a közösségi finanszírozás révén fejlesztéseinkhez forrásokhoz tudjunk jutni.

Javasolt fejlesztések:

- Vállalkozói szolgáltatások bevezetése a vidék- és területfejlesztési, valamint munkahelyteremtő és vállalkozásfejlesztési támogatások hatékonyabb lehívása érdekében.
- Saját tulajdonú cégek létrehozása, közvetlen részvétel a helyi gazdaság alakításában, saját munkahelyteremtő és termelő beruházások végrehajtása.

- Vállalkozói inkubátorház építése. A helyi vállalkozások és az erős, mezőgazdasági feldolgozó ágazatok igényeire építve egy termelési, szolgáltatói funkciókat kiszolgáló épület kialakítása, kiemelten a fiatal, induló vállalkozások számára.
- Termásvíz hasznosíthatóságának vizsgálata, megvalósíthatósági és hatástanulmányok a mezőgazdasági termelésben való hasznosítás figyelembe vételével.
- A közmunka-programokon keresztül cél, hogy megteremtsük - a közmunka-program valódi célját szolgáló - munkaerő-piacra történő visszatérés alapjait, melyet akár egy úgynevezett új társadalmi vállalkozás is elősegíthet. A működő szociális szövetkezetbe való bekapcsolódás a közmunkások számára ugyancsak megoldást jelenthet.
- Helyi termék-fejlesztés: helyi, házas jellegű, kézműves élelmiszeripari termékek fejlesztése. Cél, hogy magas hozzáadott értéket képviselő, kiemelten öko- vagy bio- gazdálkodásból származó mezőgazdasági termékek, illetve innovatív ötleten alapuló kézműves termékek létrehozása és népszerűsítése. Szükséges a helyi termelői adottságok és kapacitások vizsgálata, pontos ismerete és a fejleszhető termékkörök meghatározása (pl. tejtermékek, lekvárok és szörpök, zöldségkrémek, savanyúságok, pálinkák, hústermékek stb.), melyek fejlesztése és – főleg kisüzemi szintű - előállítása piacképes termékeket eredményez.
- Termék-marketing: A termékfejlesztéshez szorosan kapcsolódik egy egységes települési, térségi vagy határmenti („Bordányi”) márka bevezetése, ami magába foglalja az arculattervezést és csomagolás-tervezést is. Együttműködve a Homokhátság Szíve Szociális Szövetkezettel ez a márka lehet a „Legjava” is, amely már bevezetésre került a piacon. A település marketing része lehet továbbá a termékek fogyasztók felé történő eljuttatásának segítése, támogatása. Önkormányzati támogatással ezen helyi termékek elsősorban áruházakban, üzletekben, országos rendezvényeken, tourinform irodákban, szálláshelyeken, egyes esetekben külföldi rendezvényeken történő megjelenése minden területen multiplikáló hatású lehet.
- Partnerségi együttműködés kialakítása a Bordányi Gazdakörrel, közös fejlesztések, ötletek, programok (pl. tematikus termelői napok) megvalósítása
- Partnerség kialakítása a Hiventures Zrt-vel. Inkubációs programok, a generációváltást segítő programok megvalósítása, startupok segítése, támogatása.
- A közösségi finanszírozás feltételeinek megteremtése

Fiatalbarát, élettel teli település

A hazai települések jelentős többsége küzd a népességfogyás problémájával, mely Bordány esetében az elmúlt évtizedben mérséklődött, lakosság száma szerencsére minimálisan (1,42 %-os mértékben) csökkent. A fiatalok helyben tartását nagyban befolyásolhatják a települési önkormányzat intézkedései és ez irányba tett lépései. Bordány település kedvezményező félként kíván fellépni a fiatalok támogatásának ügyében, melynek hosszú távú célja, hogy a kor társadalmi és gazdasági elvárásainak megfelelő életteret, élhető lakókörnyezetet és megfelelő közelségben elérhető munkahelyet biztosítson minden, így a fiatal korosztály számára is. A jelen gazdasági helyzetből és struktúrából kiindulva egy kisebb méretű település nem képes minden fiatal számára szakképzettségének megfelelő munkahelyet biztosítani, azonban különböző településfejlesztési eszközök segítségével (kedvező telekárak, infrastruktúra- és szolgáltatás-fejlesztés) olyan élhető, egészséges, és családbarát lakókörnyezetet alakíthat ki, mely a munka- és lakóhely térbeli elkülönülése ellenére, lehetővé teszi a fiatalok Bordányon történő letelepedését.

Javasolt intézkedések:

Fiatal tehetséges ösztöndíj programja, önkormányzati gyakorlati helyek biztosítása (gyakornoki program), a megszerzett tudás helyben történő kamatoztatásának elősegítése a község szolgálatában
Gyermekvállalás ösztönzése, nagycsaládosok támogatása, családi programok
Telekvásárlás és új lakóházak építésének támogatása - például a telekár egy részének támogatásként való nyújtásával
Bérlakásprogram erősítése, új bérlakások építésével, vagy esetlegesen bordányi lakóingatlanok megvásárlást követően bérlakásokká alakításával
A település gazdasági profiljából és adottságaiból fakadóan, fiatal gazdák, mezőgazdasági szektorban tevékenykedő fiatalok tanyához és földterülethez jutásának támogatása, a tanyasi életmód és gazdálkodás népszerűsítése érdekében
Szabadidő parkok, sportcentrum kialakítása igényekre szabottan a hagyományos és extrém sportolási lehetőségeket átfogóan
Általános iskolások identitástudatát növelő, hagyományokat ápoló és népszerűsítő programok kidolgozása, rendezvények szervezése
Közösségi terek és intézmények, szórakozási és szabadidő-eltöltési lehetőségek fejlesztése
Családbarát infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztés: akadálymentesítés, babakocsi-barát járda

játszóterek felújítás, új eszközök beszerzése, óvoda és bölcsőde fejlesztése, szociális és gyermekellátást támogató intézmények fejlesztése, közbiztonság javítása

A helyi ifjúságpolitikai koncepció felülvizsgálata, új készítése együttműködve a Bordányi Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzattal. Az új anyagban felvázolt ifjúságpolitikai célok megvalósulásának támogatása.

Bordány, 2020. április 20.

Tanács Gábor
polgármester